

Аб сацыялістычным рэалізме

У дзесятым нумары часапісу «Коммунаст» за 1956 год з'явіўся адзін цікавы артыкул. Цікавасць яго заключаецца ў тым, што ён прынёс штосьці новага пазытыўнага, але ў тым сэнсе, што ён наглядна паказаў цёмныя кроکі Крамля. Гэта — вынік новага курсу савецкае вонкавае палітыкі, які «прадбачвае» розныя шляхі ў прыходзе да сацыялізму, навет праз выяўленне бальшынства ў парламанце. Ён быў напісаны нейкім Ягоравым і названы «Аб нацыянальных асаблівасцях мастацтва», і прызначаны для таго, каб заплюніць народы ў тым, што толькі сацыялістычная сывітства, г. зн. камуністычная, ёсьць долейнай забясьпечыць усебаковае развіццё нацыянальнай культуры.

Знаная реч, што прынцып ў Савецкім Саюзе зводзіцца да спэкуляцыі тэрмінам, які ў сваю часу можа набыць зусім іншы змест у залежнасці ад тэм дні. Артыкул Ягорава, прайдзіў пастулаты партыі, якраз стаяць на гэтым шляху. У ім аўтар адходзіць ад папярэдніх марксіст-ленінскіх установак і намагаецца нібы звільніць тэзісы аб выключчай клясавасці культуры, а таксама тое, што культура павінна быць зместам сацыялістычнай і толькі нацыянальнай формай, г. зн. моўнай. Гэтак аўтар прыходзіць да того вываду, што ў мастацтве клясавага грамадзтва нацыянальнае й клясавае існуюць неразрывна, а фактычна выступае супраць папярэдніх цверджанняў аб тым, што нібы нацыянальнае і клясавае ў мастацтве ўзаемна выключаюцца. Адным словам аўтар згодны з тым, што кожная кляса данае нацыі юношці сваю долю ў вагульную спадчыну нацыянальнай культуры, бо культура звяяўляецца здабыткам цлаўшці нацыі, а не аднае якое-небудзь клясы. Пры гэтым выпадае значаны, што падобныя тэзісы прытраківаюцца ў Савецкім Саюзе, але толькі адносна расейскай культуры. Таксама звяяўляеща несправядлівым, паводле аўтара, зводзіць народы нацыянальную форму ў мастацкай літаратуре толькі да мовы. Мастацтва, як ён назначае, родзіцца канкрэтна-гістарычным жыццем народу і яно заўсёды адлюстроўвае думкі, імкнены, духоўнае аблічча свайго народу. Нацыянальная форма, такім чынам, разнастайна — яна знаходзіцца ў цеснай сувязі з традыцыямі нацый, з нацыянальным зместам і характарызуецца гэтым зместам. «Сацыялістычны рэалізм», — заключае аўтар, — на ёсць выключчыннем. Ён, як справядліва вызначыў Люі Арагон, набывае ў кожнай краіне агульную вагу толькі тады, калі яго карэнныя глыбока ўхаўдаць у собкі нацыянальных грунт. А таму зусім ня прыпадкова «ў сваіх пастаўках што да літаратуры ў мастацтве камуністычнай партыі падкressльвае, што наяма і ня можа быць безнацыянальнага мастацтва».

Выходзіла-б, такім чынам, што Савецкі Саюз ужо адмовіўся ад практыкі національнае культуры выключчай сацыялістычнай зместам. Аднак — даўніе спадзяваныне. Як у прапаганізме пазытыўнага, але ў тым сэнсе, што ён наглядна паказаў цёмныя кроکі Крамля. Гэта — вынік новага курсу савецкае вонкавае палітыкі, які «прадбачвае» розныя шляхі ў прыходзе да сацыялізму, навет праз выяўленне бальшынства ў парламанце. Ён быў напісаны нейкім Ягоравым і названы «Аб нацыянальных асаблівасцях мастацтва», і прызначаны для таго, каб заплюніць народы ў тым, што толькі сацыялістычная сывітства, г. зн. камуністычная, ёсьць долейнай забясьпечыць усебаковае развіццё нацыянальнай культуры.

Савецкая клясавае існуюць неразрывна, а фактычна выступае супраць папярэдніх цверджанняў аб тым, што нібы нацыянальнае і клясавае ў мастацтве ўзаемна выключаюцца. Адным словам аўтар згодны з тым, што кожная кляса данае нацыі юношці сваю долю ў вагульную спадчыну нацыянальнай культуры, бо культура звяяўляецца здабыткам цлаўшці нацыі, а не аднае якое-небудзь клясы. Пры гэтым выпадае значаны, што падобныя тэзісы прытраківаюцца ў Савецкім Саюзе, але толькі адносна расейскай культуры. Таксама звяяўляеща несправядлівым, паводле аўтара, зводзіць народы нацыянальную форму ў мастацкай літаратуре толькі да мовы. Мастацтва, як ён назначае, родзіцца канкрэтна-гістарычным жыццем народу і яно заўсёды адлюстроўвае думкі, імкнены, духоўнае аблічча свайго народу. Нацыянальная форма, такім чынам, разнастайна — яна знаходзіцца ў цеснай сувязі з традыцыямі нацый, з нацыянальным зместам і характарызуецца гэтым зместам. «Сацыялістычны рэалізм», — заключае аўтар, — на ёсць выключчыннем. Ён, як справядліва вызначыў Люі Арагон, набывае ў кожнай краіне агульную вагу толькі тады, калі яго карэнныя глыбока ўхаўдаць у собкі нацыянальных грунт. А таму зусім ня прыпадкова «ў сваіх пастаўках што да літаратуры ў мастацтве камуністычнай партыі падкressльвае, што наяма і ня можа быць безнацыянальнага мастацтва».

Калі тварцы «Змаганьня» — нашчадак Грамады — Дварчанін, Валошын, Гаўрылік, Валынец і 19 іншых былі суджаны ў Вільні, дык перад імі ляжалі гурбы камуністычнай пралагандове літаратуры. Калі тварцы «Змаганьня» — нашчадак Грамады — Дварчанін, Валошын, Гаўрылік, Валынец і 19 іншых былі суджаны ў Вільні, дык перад імі ляжалі гурбы камуністычнай пралагандове літаратуры.

Рэасумуючы вышэйпададзенны факты, трэба сцвердзіць, што Грамада згуляла свою ролю ў беларускіх жыцці, аднак наяма і ня можа быць безнацыянальнага мастацтва.

З майго падарожжа ў Эўропу

(Працяг з папярэдніх нумароў)

Каб зрабіць прыблізны аналіз якасці беларускіх перадачаў, я прапрасіў сёрыю скрыптаў прыблізна за адзін месяц. Сп. Загруднік з ахвотай мне іх даў. Я прастудыявіў гэтыя перадачы з наступным вынікам: у сядзібі беларускіх перадач можна падраздзяліць на наступныя 4 часткі: 1) каментары да бізъючых падзеяў у Савецкім Саюзе, насыняючыя гэтыя падзеі для жыхароў Беларусі ў іх запраўдным сяylvie; 2) каментары на весткі з Беларусі, падаваныя ў бальшавіцкай прэсе і радыё; 3) весткі з Захаду; 4) беларуская нацыянальная тэматыка. Гэта значыць, прыблізна адна чвертвічастка перадачаў прысьвечана нацыянальнім тэмам. Прыкладам, у прастудыяваных 28-ёх праграмах былі наступныя перадачы на беларускіх тэмам: 1) 2-га сакавіка: «Не пакідайце мовы нашай беларускай, каб ня ўмерлі» (з нагоды выхаду ў свет першай зборнік твораў Францішка Багушэвіча, «Дудка Беларуская», у Кракаве 65 год таму); 2) 10-га сакавіка: «Слуцкі Змагары»; 3) 11-га сак.: паўтор перадачы з 2-га сакавіка; 4) 12-га сак.: «Другая Устаўная Грамата да народу Беларусі»; 5) 15-га сак.: «Ленінізм — падстава савецкага калінізму» (аб геноядзе ў Беларусі і іншых савецкіх рэспубліках); 6) 18-га сак.: «Ля чужых берагоў» (літаратурны мантаж); 7) 19-га сак.: «Беларусы ў вольных сьвеце» (з жыцця беларускага молады ў Нью-Ёрку); 8) 21-га сак.: «І мы, Беларусы, маем свае парахункі»; 9) 22-га сак.: «Насільства над прынцыпам сама-вызначальня» (да 35-ых ўгодкі Рыскага міру); 10) 23-га сак.: «Хрушчоў ужо на блазан» (здушэнне беларускага нацыянальнага жыцця ідэі 25-га Сакавіка на Беларусі); 11) 24-га сак.: «38-ы ўгодкі абвешчаныя незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі», праграма складалася з наступных частак: «На шляху да незалежнасці», «Ен прыйдзе гэты дзень» (літаратурна-мастакі мантаж), песні — «Пагоня», «Падніты родны сцяг дзяржавы», Жалобны марш, «Магутны Божа», Беларускі Нацыянальны Гымн; 12) 25-га сак.: «Забойства Францішка Аляхновіча»; 13) 27-га сак.: «Колькі лекароў мы маем у запраўднасці» (на Беларусі адночна мени лекароў чымся ў рэчце Савецкага Саюзу — асабліва ў РСФСР).

Праграмы беларускіх перадачаў ёсьць у Галоўнай Управе БАЗА, і кожны, хто хоча з ім пазнайміцца, можа іх выпа-зычыць. Таксама кожная беларуская арганізація можа сама звязаніца на адры Беларускай Сэцкай рады «Вызваленіе» і прапрасіць стала высілаць ім праграмы беларускіх перадачаў, каб магчы гэтым пазнайміцца з працай беларускай сэцкай рады ды мець больш-менш адб'етычную ўяўленне аб гэтыя працы. Ад Беларускай Сэцкай рады «Рыбалоўніе» атрымалі таксама трэй перадачы-істужкі дзеля азнямленай з ім Беларусу ў Амэрыцы. Тэматыка гэтых перадачаў: «Каб жыла Бацькаўшчына» (праграма прысьвечаная 35-ым ўгодкам Слуцкага Паўстаньня), адмысловая праграма на 25-га Сакавіка 1956 году і літаратурны мантаж, а таксама адмысловая праграма, падрыхтаваная для Columbia Broadcasting System — адной з найбольшых радыёвых карпарацый Задзіночных Штатоў. Каждная беларуская арганізація ў Амэрыцы можа атрымаць рэпроадукцыі гэтых радыёперадачаў з Галоўнай Управы БАЗА з малой аплатай за найграныне новых істужак.

Мая думка адночна радыя «Вызваленіе» наступная: маючы на ўвесьце, што радыё «Вызваленіе» — гэта не беларуская, а амэрыканская ўстанова, мэтай якое звязаніца ў першую частку — каментары на галоўных падзеях Савецкім Саюзе, можна было-б на палавіну скараціць на карысць беларускай нацыянальнай тэматыкі. Таксама трэба старацца палепшыцца якасцю таго, што перадаецца. У нацыянальнай частцы гэтае палепшанне мусіць ісці ў пады-шыні больш нацыянальнай тону на томы, дашучаныне для перадачаў ды праз пады-шынне тэматыкі. Ад сябе хачу якіч раз зазначыць, што беларускія праграмадзства на эміграцыі ня мусіць за-бывацца, што радыё «Вызваленіе», а таксама Інстытут для Вывучэння СССР — гэта не беларускія, але амэрыканскія ўстановы, у якіх аднайробіцца беларуская нацыянальная праца. Дзеля гэтага беларускіе грамадзства на эміграцыі мусіць падтрымоўваць працу беларускай сэцкай радыя «Вызваленіе» і працаўнікоў Інстытуту для Вывучэння СССР. Тое, што Амэрыканскі Камітэт ня мае ясна разрабленай па-лытчай платформы, а навет вядзе п-

чым неапраўданую русафільскую палітыку, не звязаніца, бязумоўна, ягоным дадатнім бокам. Аднак Амэрыканскі Камітэт ня вымагае, каб Беларусы зракліся сваіх нацыянальных ідэялаў. Далей важна тое, што Амэрыканскі Камітэт усё-ж не пайшоў на супрацоўніцтва із штучна створанымі і неад্যартызнымі беларускімі арганізаціямі, хоць іх-няга боку былі вялікія намаганні на-вязаць супрацоўніцтва з Амэрыканскім Камітэтам. Наадварот — Амэрыканскі Камітэт пайшоў на супрацоўніцтва з беларускімі ўстановамі на эміграцыі, ведамымі із сваімі прынцыпамі становішчамі ідэялягічнага накіраванія. Уз-ноў-жа, налядзяючы ўжо цяпер пэўную эвалюцыю Амэрыканцаў, мы мусім ве-рыць, што шмат яшчэ зменіца на на-шую карысць. Хуткасць, з якой гэ-тая эвалюцыя будзе ѹсьці, шмат за-лезьць ад нашеага зорыканаванасці ды каардынай ды беларускімі працаўнікамі ў установах Амэрыканскага Камітэту.

Канчаючы аб Мюнхене, я хачу выка-зать сваю падзяку Беларусам Мюнхену за іхнюю гасціннасць і гатоўсць да падзяліцца з іхнай так цяжкой, адказнай і небясьпечнай працы. Пры гэтым треба падкрэсліць, што гэтыя людзі працу-юць з вялікай матар'яльнай стратай — асабліва тыя, што на прыехалі праца-ваць з Амэрыкы. Да таго маладыя беларускія працаўнікі трацяць шмат на часе, бо аддаюць сваю энергію ю гады на гэту грамадзкую працу, закідаючы прафесійную працьку, на вы-карыстоўваючы зусім розных магчы-масцяў здабыцца далейшых навуко-вых ступеняў. Я гэта асабліва падкрэсліваю, бо крэтыкуючы недахоны, ліч-таваўскава патрэбным даць асанку і па-зычнага боку справы.

Др. А. Варбіцкі
(Працяг будзе)

З беларуснага жыцця

Рэфэрат праф. Ант. Адамовіча у мюнхенскім аддзеле БІНІМ-у

У чацвер 2 жніўня адбылася чарговая зборка мюнхенскага аддзелу Беларускага Інстытуту Навукі і Мастацтва. Зборку гэту ўшанаваў сваій прысутнікі спасцілі. Прэзыдэнт М. Абрамыч. Прысутныя мелі прынемніць пачуць рэфэрат гасці з Нью-Ёрку, усім ім добра ведамага і паважанага прафа. Антона Адамовіча, які застаўся тут на колькі дзён пасля навуковага канферэнцыі Інстытуту Вывучэння СССР.

Праф. Адамовіч гаварыў на тему «Юбілейны год». 1956 год звязаніца ў нас за-прауды годам паважных юбilejey на толькі зі літаратурнага, але і нацыянальнага гледзішча. Сёлета звязаніца аснову нацыянальнае, ці лепши — клясычнае нацыянальнае мовы, г. з. форму выяўленыя думак. Іншакі кажучы, апры-ночыца нацыянальнае звязаніца першых чынам у варычонасці сынталаксу: кожная нацыянальнае выказвае тыя самыя думкі парознаму.

«Моўная» нацыя ня ёсьць яшчэ поўнай: яна ня можа замацаваць бяз піс-менства, бяз літаратуры, якака мусіць адлюстроўваць апрычонасць даценасці нацыя. Гэтак нацыя асягае тады вышэйшую ступеняў — яна стаеца «літаратурнай». Аднак поўнае раззвіццё духовых асаблівасцяў магчыма толькі тады, калі нацыя звязаніца «палітычнай» — калі яна мае сваю дзяржавунасць.

Спалучаныне гэтых трох атрыбуутаў — мояўніцы, літаратурнасці і палітычніцы — і дае ў сваёй суме клясычнага нацыянальнае звязаніца.

З гэтага часу ная агульнапрынятай дэфиніцыі нацыі. У свой час бальшавікі (Сталін) прынялі ўжо раней ведаму тэзу, што ўмовай існаванія нацыі звязаніца адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзінства тэрыторыі, мовы, культуры і эканомікі. Тэзы гэтай аднак нельга апрайдаць ні практична, ні naukova. З другога боку, мела дыс яшчэ шмат прыхільнікі тэорыі аб расавым адзінстве нацыяў. Прэлегент станоўка адкінуў гэту тэорыю. Ён паказаў, што калі раса (кроўнае адзінства) можа быць (і ў бальшыні выпадкаў была) паважным дзеяніем, то адзін